

Andrej Pavlovec

(1929–1995)

Če ne bi bila usoda tako neizprosna, bi z Andrejem Pavlovcem, umetnostnim zgodovinarjem, muzealcem, likovnim kritikom in dolgoletnim ravnateljem Loškega muzeja letos skupaj praznovali sedemdesetletnico njegovega plodnega življenja. Rojen je bil 15. aprila 1929 v Ljubljani kot sin slovenskega slikarja Franceta Pavlovca. Po opravljeni diplomii na umetnostnozgodovinskem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani leta 1956 je nastopil službo v Škofji Loki kot ravnatelj tamkajšnjega muzeja, ki je takrat še domoval v tesnih prostorih Puštalskega gradu. Ko so bili leta 1959 muzeju do-

deljeni prostori na Loškem gradu, se je z vso mladostno zagnanostjo lotil ureditve in dopolnjevanja muzejskih zbirk z namenom, da bi ob sodelovanju Muzejskega društva, katerega dolgoletni tajnik je bil, kar najbolj nazorno prikazal oblike in način življenja na območju loškega gospostva od nastanka freisinške posesti do današnjih dni. Ob sodelovanju domačinov sta se loški zbirki nekoliko pozneje pridružili specializirani zbirki v Železnikih in Žireh, kmalu zatem pa se je Andreju Pavlovcu posrečilo zbrati tudi vrsto Groharjevih mladostnih del in jih predstaviti v slikarjevem rojstnem kraju Sorici (1960). Že leta 1962 je bila na loški grajski vrt prenešena iz Puštala Škoparjeva kmečka hiša, kot prvi zarodek muzeja na prostem v slovenskem prostoru. Hišo so v naslednjih letih dopolnili tudi drugi objekti, značilni za kmečko gospodarstvo loškega okoliša. Muzej v Škofji Loki se je tako v nekaj letih razvil v eno najbolj obiskanih in po sodobnih načelih urejenih muzejskih ustanov pri nas, pri čemer je veljal poseben poudarek pedagoškemu delu. Urejene zbirke, stalna vodstva po muzeju in občasnih razstavah in še posebej t. i. pedagoške učne ure so privabljale obiskovalce iz vse Slovenije in od drugod. Loški muzej je postal pravi muzej odprtih vrat.

Z ureditvijo galerijskih prostorov na Loškem gradu leta 1965 se je muzejski dejavnosti pridružila tudi galerijska, ki je počasi zorela že od leta 1960 in je postala najpomembnejše področje Pavlovčevega dela ob trdnem prepričanju, da mora muzej

spremljati tudi utrip sodobnega življenja in da so likovne in druge občasne razstave enako potrebne kot druge muzejske postavitev. S številnimi, dobro pripravljenimi razstavami se je muzej v Škofji Loki razvil v eno najpomembnejših likovnih središč pri nas. V galeriji na Loškem gradu so se desetletja dolgo vrstile razstave del naših in tujih likovnih umetnikov. V letih, ko so se mnoge galerije pritoževale nad slabim obiskom, so otvoritve na gradu privabliale številne ljubitelje likovne umetnosti iz vse Slovenije, še posebej iz Ljubljane. Za kritje stroškov razstav je Andrej Pavlovec znal animirati domače in tuje poslovneže in kot eden prvih pri nas uvedel sponzorstvo kot način financiranja kulturnih prirediteljev.

Galerijskih prostorov Andrej Pavlovec ni namenjal samo poklicnim umetnikom; v njih so razstavljali in se oblikovali tudi nadarjeni samorastniki, ki jim je Andrej rad posredoval svoje znanje in izkušnje ali že pokojnim orisal njihovo življenjsko in umetniško pot. Tudi nekateri danes priznani likovni ustvarjalci so zrasli prav ob njegovem mentorstvu, ki se je udeleževalo po vsej Sloveniji. Tako poklicne kot samorastniške likovnike je povezal v Veliki Groharjevi koloniji v prepričanju, da je prav loški svet z Groharjem in Šubiči ena od zibelk slovenskega slikarstva, in s tem ustvaril eno najbolj odmevnih likovnih kolonij pri nas. Pozabil ni niti na najmlajše, ki so v Mali Groharjevi koloniji našli idealen prostor za svoje prve stvaritve. Za delo na muzejskem in galerijskem področju je Andrej Pavlovec leta 1982 prejel Valvasorjevo nagrado.

Ob stalnem stiku z ustvarjalci, ob razstavah, v številnih likovnih kolonijah, ki jih je vodil v najrazličnejših krajih Slovenije, in ob drugih likovnih srečanjih se je Andrej Pavlovec razvil v enega najvidnejših likovnih kritikov pri nas. Poznamo ga kot pisca komaj preštveh tih člankov, likovnih ocen, razmišljanj, uvodov v kataloge itd. Do likovnikov, o katerih je pisal, je imel vedno prijateljski odnos. Nikoli se ni izogibal poglobljenemu razgovoru z razstavljalcem, saj je bilo le tako mogoče prav razumeti in oceniti njegovo delo. V likovnih prispevkih, ki jih je objavljajl v različnih revijah, časopisih in samostojnih publikacijah (Loški razgledi, Snovanja, Naši razgledi, Sinteza, Sodobnost, Dolenjski razgledi, Delo, Gorenjski glas, Dnevnik, Železar itd.) je zaobjel izredno širok krog naših in tujih ustvarjalcev, s katerimi se je srečeval v Škofji Loki in v drugih slovenskih galerijah in razstaviščih. Naj omenim le tiste, ki jih navaja SB do leta 1976, v času Pavlovčevega najbolj aktivnega delovanja:

Peter Adamič, Miroslav Adlešič, Zvest Apollonio, Milan Batista, Marjan Belec, Dragica Belkovič, Gvidon Birolla, Pavle Bozovičar, Jure Cihlař, Jože Ciuha, Dragica Čadež, Franc Čadež, Alojz Čampa, Peter Černe, Vladislav Danč, Barbara Demšar, Anton Dolenc, Janko Dolenc, Miligoj Dominko, Marjan Dovjak, Danilo Emeršič, Jože Eržen, Rudi Gaberc, Jože Gašperšič, France Godec, Jože Gorinšek, Boštjan Guncar, Janez Hafner, Štefan Hauko, Josep Hausey, Gabrijel Humek, Viljem Jakopin, Gustav Januš, Stane Jarm, Ivan Jenko, Alojz Jerčič, Boris Jesih, Peter Jovanovič, Marija Kajzar, Janez Kališnik, Marjan Keršič, Alenka Kham-Pičman, Lojze Kirbiš, Skupina Klas, Dore Klemenčič-Maj, France Kokalj, Silvester Komel, Leon Koporc, Gojmir A. Kos, Janez Kovačič, Tone Kralj, Zorana Kristan, Tomaž Kržišnik, Saša Kump, Aladin Lanc, Tone Lapajne, Boris Lavrič, Kamilo Legat, Lojze Logar, Tone Logonder, Jovan Lukić, Viktor Magyar, Marino Mahnič, Ž. Majstorovič, Miha Maleš, Henrik Marchel,

Jože Meglič, Franc Mesarič, Kiar Meško, France Mihelič, Merčín Novak, Franc Novinc, Zora Novšak, Polde Oblak, Marija Orthaber, Werner Tatschl, Jože Tisnikar, Greta Pečnik, Rudi Pergar, Lojze Perko, Dušan Petrič, Jože Peternel, Konrad Peternel, Anton Plemelj, Dora Plestenjak, Igor Pleško, Marjan Pliberšek, Marko Pogačnik, Albín Polajnar, Tanja Premk, Dušan Premrl, Polonca Pujja, Janež Ravnik, Ljubo Ravnikar, Anton Repnik, Ignac Ribič, Evgen Sajevec, Boris Sajovic, Kurt Schmidt, Janez Sedej, Maksim Sedej, Edi Sever, Rudi Simčič, Štefan Simonič, Stella Skopal, France Slana, Nejc Slapar, Viktor Snoj, Lojze Spacal, France Stare, Ive Šubic, Rajko Šubic, Lojze Tarfila, Tone Tomazin, Jaka Torkar, Vinko Tušek, Koman Ukmar, Viktor Unger, Janez Vidic, Zora Vladen-Zavrnik, Melita Vovk, Eva Wasikiewicz Wolnicka, Franc Zupet-Krištof, Stane Žerko in drugi. Tako se je zvrstila pred njegovimi kritičnimi očmi malodane vsa srednja in mlada generacija takratnih slovenskih umetnikov, poleg njih pa kopica starejših likovnih ustvarjalcev, kot so Andrej Ramschissl, Matija Bradaška, Ivan Grohar, Rihard Jakopič itd. Andrej Pavlovec je vrsto let za revijo *Sinteza* pripravljaj likovno kroniko Gorenjske. Leta 1989 je sodeloval pri izdaji obsežne monografije o Francetu Pavlovcu in s spomini na očeta dopolnil biografijo tega pomembnega slovenskega slikarja. Pavlovčeva bibliografija je zelo obsežna in želeti je, da bi kdaj v prihodnje našla mesto tudi v Loških razgledih.

Andrej Pavlovec umetnikovega dela nikoli ni ocenjeval s suhim razumom. Po duši je bil slikar, tako kot njegov oče. Znal se je vživeti v psiho ustvarjalca. Imel je redke dar neposrednega podoživljanja in razumevanja umetniškega dela. Za oblikami je iskal vsebino, čustveno in razpoložensko ozračje, v katerem je neko likovno delo nastalo. Prav v tem je bila moč njegove besede, ki jo je zaradi njene nezapletenosti razumel vsakdo. Tako je tudi njegovo zadnje besedilo o slikarju in prijatelju Henriku Marchlu, ki ga je napisal dva dni pred svojo smrtjo ob slikarjevi razstavi v Vodnikovi domačiji v Ljubljani, a njene otvoritve ni dočakal. V katalogu k razstavi razgrinja svoje misli o vlogi in poslanstvu likovnega kritika: *«Odnosa kritika do skriptih in velikih stvari slikarskega poklica ni mogoče razumeti, če ne poznaš slikarjevega dela, njegovega razmišljanja, premišljevanja in njegove izpovedne moči. In če umetnik dolga leta vztraja na pozicijah iskrenega izpovedovanja svojega umetniškega creda, potem mora tudi kritik verovati v slikarjevo izpoved, ki jo moramo vrednotiti zaradi njene osebne iskrenosti in zvestobe ustvarjanju»*.